

Bojan Goja

Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zadru

Kuća Cattinelli 1772. godine: prilog poznavanju stambene arhitekture u Zadru u 18. stoljeću

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

Primljen – *Received* 3. 6. 2019.

UDK 728.3(497.5Zadar):930.25]1772"

DOI 10.31664/ripu.2019.43.17

Sažetak

U radu se analizira stambena kuća smještena u Ulici don Ive Prodana na broju 9 u Zadru, u neposrednoj blizini crkve sv. Šime. Kao vlasnici kuće tijekom 19. stoljeća izmjenjivale su se obitelji Crnica, Pinelli i Karaman. Na temelju provedenih arhivskih istraživanja utvrđeno je kako je riječ o kući koja je 1772. godine bila u vlasništvu zadarske obitelji Cattinelli. Preciznije – kao vlasnik izdvojenog prednjeg dijela kuće s pripadajućim uličnim pročeljem navodi se signor Antonio Cattinelli. Analizom akumuliranih arhivskih vijesti pretpostavlja se da je taj vlasnik mogao biti Giovanni Antonio Maria Cattinelli (Jelsa, 1730.), padovanski doktor filozofije i medicine, sin zadarskog ljekarnika Giovannija Battiste Francesca Cattinellija ili njegov rođak Antonio Giuseppe Maria Cattinelli (Zadar, 1724.) čiji je otac bio

ljekarnik Bortolo Cattinelli. Kuća je znatno oštećena u bombardiranju tijekom Drugog svjetskog rata a nakon provedene obnove od prijeratne građevine ostalo je sačuvano samo ulično pročelje. Analizom procjene graditeljskog stanja prednjeg dijela kuće Cattinelli sastavljene 1772. godine rekonstruira se izvorna struktura pročelja te raspored stambenih i gospodarskih prostorija. Na temelju raspodjele unutarnjeg prostora i oblikovanja pročelja zaključuje se da kuća Cattinelli pokazuje srodnost s venecijanskom novovjekovnom stambenom arhitekturom dobrostojećeg građanstva koja u sebi spaja stambenu i poslovnu namjenu a razvila se iz mnogo raskošnije plemićke palače tipa fontego. Istovremeno su novim arhivskim podacima dopunjena ranija saznanja o zadarskoj porodici Cattinelli i nekim njezinim članovima.

Ključne riječi: Zadar, porodica Cattinelli, kuća Cattinelli, stambena arhitektura, 18. stoljeće

Uvod

U Ulici don Ive Prodana u Zadru na broju 9, u neposrednoj blizini crkve sv. Šime, smještena je jednostavna trokatnica ožbukanaog simetričnog pročelja na kojem se kao jedini plastični naglasak ističu portal u prizemlju i kameni balkon s ogradom od stupića na drugom katu (sl. 1). Podignuta je između kuće Petrizio i kuće Crnica (*Cernizza*). I ova je kuća izgleda početkom 19. stoljeća bila u vlasništvu obitelji Crnica, potom se kao vlasnici spominju obitelji Pinelli i Karaman. Nova arhivska istraživanja otkrivaju da je sredinom druge polovine 18. stoljeća vlasnik kuće bio Antonio Cattinelli. Tim razdobljem postojanja kuće bavi se i ovaj rad. U Državnom arhivu u Zadru sačuvana je graditeljska procjena dijela kuće Cattinelli smještene u Ulici sv. Šime (*situata in Contrà di San Simeone*) tada u vlasništvu Antonija Cattinellija. Procjena je sastavljena u rujnu 1772. godine. Na temelju procjene može se rekonstruirati izvorni izgled pročelja i saznati nešto više podataka o prostornoj organizaciji tog, u procjeni izdvojenog, prednjeg dijela kuće.

Porodica Cattinelli u Zadru

Prema nekim ranijim istraživanjima poznato je da su se pojedini pripadnici zadarske porodice Cattinelli bavili ljekarništvom. Zabilježeno je da je još 1689. godine ljekarnik Antonio Cattinelli vodio ljekarnu pod znakom *Alla fortuna* smještenu nasuprot crkve sv. Marcele u Zadru. On je liječkovima opskrbljivao i vojnu i zatvorsku bolnicu u Zadru, a njegova se ljekarna smatrala najbolje opskrbljenom u gradu što potvrđuje dopis generalnog providura Antonija Molina iz 1689. godine. U istoj ljekarni 1696. godine radi ljekarnik Bortolo Cattinelli čiji rad i opskrbljenost ispravnim lijekovima i ostalim medicinskim pripravcima hvali i generalni providur Daniel Dolfin. Ta se ljekarna 1808. godine spominje pod znakom *Al Redentore* kada prelazi u vlasništvo ljekarnika Nicolòa Dall'Acqua. Iz ove je ljekarničke porodice bio Giovanni Battista Cattinelli koji je držao ljekarnu i na hvarskoj pjaci a u tom je gradu i umro 1797. godine. On se 1729. godine ženi Marijom Bevilaqua iz Jelse. Njihov sin Giovanni Antonio Maria Cattinelli rođen je u Jelsi 1730.

1. Kuća Cattinelli, Ulica don Ive Prodana, Zadar
Cattinelli House, Don Ivo Prodan street, Zadar

godine. Giovanni Antonio Maria Cattinelli, postigao je 1761. godine doktorat iz filozofije i medicine na sveučilištu u Padovi. U dokumentima je naveden kao sin porečkog plemića Giovannija Battiste Cattinellija iz Zadra. Zbog neopravdane sumnje za ubojstvo supruge Anzole Cuzioli bio je izgnan iz mletačke države pa se od 1762. godine nalazi u Senju gdje se ponovno ženi. Tih godina njegov otac Giovanni Battista još uvijek posjeduje obiteljsku ljekarnu u Zadru. Giovanni Antonio Maria Cattinelli kasnije je postao liječnik požeške županije a umire 1795. godine.¹

Mnoštvo neobjavljenih podataka iz različitih zadarskih arhiva i spisa dopunjavaju i proširuju dosadašnja saznanja o ovoj porodici i njezinim članovima koji se u istraženim dokumentima spominju od kraja 17. stoljeća.

Matične knjige župe sv. Stošije u Zadru donose niz podataka iz njihovog privatnog života. Pod nadnevkom 15. kolovoza 1707. godine upisano je vjenčanje između Antonija Cattinellija i Cattarine Siviglia.² Njihov sin Giovanni Battista (punim imenom: Giovanni Battista Francesco) Cattinelli rođen je u Zadru 16. srpnja 1708. godine a kršten 1. kolovoza iste godine.³ Bortolo Cattinelli ženio se prema matičnim knjigama dva puta. Prvo vjenčanje zabilježeno je 11. srpnja 1696. godine s Dianom Dulcigno gdje je Bortolo naveden kao *specier* (ljekarnik)⁴ pa je sigurno riječ o njemu, a drugo je upisano pod datumom 28. veljače 1715. godine s Dianom Desiderati.⁵ Bortolo i Diana Desiderati imali su sina Giovannija Battistu koji je umro dva dana nakon krštenja obavljenog 2. listopada 1716. godine.⁶

Sin Francesco Maria rođen je 19. siječnja a kršten 10. veljače 1722. godine.⁷ Treći sin Antonio Giuseppe Maria rođen je 7. lipnja a kršten 27. lipnja 1724. godine.⁸

Bortolo Cattinelli zabilježen je 17. veljače 1697. godine na jednom vjenčanju u svojstvu svjedoka kao *Bortolo Cattinelli dalla Tisana specier nella speciaria del signor Horatio Lantana* što bi, ako je možda riječ o današnjem Tićanu kod Poreča, upućivalo na njegovo istarsko podrijetlo.⁹ To bi objašnjavalo i zašto su Cattinellijevi kasnije upisani upravo u plemićko vijeće Poreča. U knjizi umrlih župe sv. Stošije pod datumom 16. rujna 1729. upisano je kako je Bortolo Cattinelli preminuo dosegnuvši dob od približno sedamdeset i pet godina što bi značilo da je bio rođen oko 1654. godine.¹⁰ Bortolo Cattinelli spominje se kao pokojni kada u lipnju i srpnju 1731. godine Giovanni Battista Cattinelli i njegovi nasljednici reguliraju prema poslovnim suradnicima potraživanja u novcu i materijalu vezano uz poslovanje ljekarne *Redentor*.¹¹

Giovanni Battista Cattinelli nastavio je kasnije upravljati obiteljskim ljekarnama i na tome je planirao graditi svoj uspon na društvenoj ljestvici budući da je na osnovu svojega zanimanja u dva navrata pokušao ući u Vijeće zadarskih građana. Naime, dana 23. srpnja 1727. godine Bortolo Cattinelli zajedno s nećakom Giovannijem Battistom Cattinelijem podnio je zamolbu za prijem u Vijeće zadarskih građana. U zamolbi Bortolo navodi da on već četrdeset i tri godine živi u Zadru, te da su i on i njegov nećak Giovanni Battista Cattinelli obojica zanimanjem ljekarnici. Njihova zajednička molba za prijem u Vijeće nije prihvaćena.¹²

Giovanni Battista Cattinelli samostalno u svoje ime ponovno podnosi zamolbu za prijem u Vijeće zadarskih građana 9. rujna 1733. godine. U njoj uz ostale slatkorječiće fraze koje su obično zastupljene u takvim molbama navodi da je baštinik građanskog ili gospodskog zanimanja¹³ te da već odavno boravi i stanuje u Zadru. Niti ovaj put njegova molba nije prihvaćena što znači da je iz nekog razloga postojao stanoviti i dugotrajni otpor većeg dijela članova Vijeća za njegovim upisom.¹⁴

Zamolbe upućuju na određeni visoki status koji su Bortolo nećak mu i Giovanni Battista Cattinelli dosegnuli u gradu ili su smatrali da su ga postigli, ali svakako i u prvom redu na njihove visoke ambicije jer je Vijeće zadarskih građana, kao protuteža Plemićkom vijeću, okupljalo imućnije pripadnike višeg sloja Zadrana: obogaćene veletrgovce, intelektualce, bilježnike i liječnike koji su stekli izvjesna dobra ili na neki drugi način postigli viši status u gradu te uz njih i gornji sloj obrtnika, posebno onih koji su se bavili cjenjenijim zanatima. U taj su dobrostojeći gradski sloj zbog važnosti i lukrativnosti svojega zanimanja svakako spadali i ljekarnici. Zadar je bio jedini grad u Dalmaciji koji je uz plemićko vijeće imao i drugu stalešku udruhu – Vijeće građana, a upis u nju bio je osobito vrijedan ne samo zbog običnog, unutar gradskog, prestiža već i zbog stvarne koristi jer je njezinim članovima davao i određena prava zajamčena od same mletačke države.¹⁵

Poduzetnost Cattinellijevih tih se godina izražavala i na druge načine i kroz druge poslove. Antonio Cattinelli i nasljednici pok. Domenica Fachinellija spominju se 13. veljače 1752. godine kao vlasnici dviju zadarskih mastionica za bojadisanje tkanina (*tintoria*) kada zadarski trgovac Iseppo Bianchini, podrijetlom iz Venecije, podnosi zahtjev za osnivanje još jedne

mastionice u gradu što je neuspješno pokušavao i u narednim godinama. Mastionice su u to vrijeme bile jako unosan posao koji je donosio velike prihode i vlasnicima i državi i među njima je zato vladala velika konkurencija. Nije stoga bilo neobično da su mnogi obogaćeni građani različitih zanimanja (trgovci, ljekarnici, bilježnici) stekavši znatniji kapital unutar svoje profesije pokušavali povećati svoj imetak ulažući sredstva u raznorazne nekretnine ili neke isplativije poslove, koji nisu imali veze s njihovom primarnom strukom, kao što su tada bile mastionice.¹⁶ Takav je izgleda slučaj bio i s ljekarničkom obitelji Cattinelli koja je bogatstvo stečeno prodajom lijekova – a čemu su sigurno znatno pridonijeli i unosni poslovi s državom – htjela oploditi upravo kroz ovu manufakturu. Vezano uz ljekarničke poslove ove obitelji može se spomenuti i kako Giuseppe Cassiuch 1759. godine traži svoja prava kao zastupnik i pomoćnik (*agente, giovane*) u ljekarni i dalje djelatnoj pod obilježjem Krista Otkupitelja (*all' insegna del Redentor*) u Ulici sv. Marcele u Zadru čiji je vlasnik tada bio Giovanni Battista Cattinelli.¹⁷ Francesco Medica kao staratelj i zastupnik maloljetnog Giovannija Battiste Cattinellija pokojnog Antonija 4. listopada 1721. godine podnosi predstavku kojom nalaže da izvjesni Šime Vidaković iz Ugljana u zadanom roku od iduća tri dana napusti kuću njegovog štćenika.¹⁸ Lokacija kuće nije navedena pa ne znamo da li je riječ o kući u ulici sv. Šime. Giovanni Battista Cattinelli posjedovao je i zemljišta u blizini grada kraj kapele sv. Marine poviše uvale danas zvane Bregdetti (*in luoco chiamato santa Marina in questo suburbio sopra la valle delli Albanesi; e maestro le terre delle capelle di santa Marina del Domo di questa città*) u čemu se može detektirati praksa i mnogih drugih zadrarskih plemićkih i poduzetnih građanskih obitelji koje su svoje poljoprivredne terene za određene dažbine obično davale u najam lokalnim obrađivačima.¹⁹

Kuća Cattinelli u Ulici sv. Šime prema graditeljskoj procjeni iz 1772. godine

Procjena izdvojenog dijela kuće Cattinelli u ulici koja je stari naziv dobila po crkvi sv. Šime (danas je to Ulica don Ive Prodana), preciznije prednjeg dijela kuće s pripadajućim uličnim pročeljem čiji je vlasnik *signor*²⁰ Antonio Cattinelli, sastavljena je u Zadru 1. rujna 1772. godine na zahtjev koji je podnio Antonio Danielli u ime svoje, u dokumentu neimenovane, supruge (Prilog).²¹

U procjeni je najprije opisano pročelje kuće orijentirano prema jugozapadu (*garbin*). Na pročelju je zabilježen kameni portal s vijencem. Bočno od glavnih vrata bila su dva prozora (*balconi delli meza*) osigurana željeznim rešetkama. Na pročelju je bio jedan balkon s ogradom od kamenih stupića kružnog presjeka povezanih vijencem. Na balkonu se izlazilo kroz vrata s kamenim okvirima. Pročelje je bilo rastvoreno s još pet prozora s kamenim okvirima nešto većih dimenzija od dvaju prozora u prizemlju. Glavna i balkonska vrata kao i prozorski otvori na katovima bili su zaštićeni drvenim vratnicama i škurama. Kroz glavna vrata ulazilo se u hodnik koji je u unutarnjem dijelu pročelnog zida bio formiran dvama pilastrima. Na sjeveroistoku (*bora*) se pružao zid koji je dijelio procijenjeni prednji dio kuće od ostatka sklopa kuće Cattinelli. Taj je zid bio rastvoren s dvojna vrata i tri prozora s kamenim okvirima.

Četiri od navedenih pet otvora imali su i vijence, a vrata i dva prozora bili su zaštićeni drvenim vratnicama i škurama s okovom. Jedan prozor (*un balcon del meza*) bio je osiguran željeznim rešetkama. Spominje se i jedan drveni okvir, koji je moguće također formirao neki otvor. Sjeverozapadni (*maistro*) dio kuće bio je nedjeljiv sa Zanchijevima a onaj jugoistočni s posjedom obitelji Cernizza. U opisu dalje slijede četiri prostorije u prizemlju (*mezà*)²² odijeljene zidovima od ulaznog dijela s kojim su komunicirale četvorna vrata s kamenim vijencima i drvenim vratnicama. Iz kasnijeg teksta saznajemo da su dvije bile položene uz ulazni hodnik s jugoistočne (*sirocco*) strane. Prostorije su između sebe bile odijeljene pregradnim zidovima a veza između njih bila su vrata s drvenim okvirima. Pločnik ulaznog dijela bio je popločan kvadratnim kamenim pločama a onaj u pobočnim prostorijama (*mezà*) opekam. Slijedi opis jedne manje sobe (*camerino*) spojene s dvije *meze* na sjeverozapadnom dijelu pokraj stepenica. Soba je bila odijeljena zidovima: prema sjeverozapadu s nastavkom kuće Zanchi a sa sjeveroistoka i jugoistoka nastavkom preostalog sklopa kuće Cattinelli. Ta je manja soba imala jedna vrata s kamenim okvirima i drvenim vratnicama i bila popločana kvadratnim kamenim pločama. Posebno su navedene i sve ožbukane zidne plohe u manjoj sobi kao i svi ožbukani vanjski i unutrašnji zidovi procijenjenog dijela kuće. Prednji dio kuće imao je nad prizemljem dva kata podignuta na drvenim grednjacima s drvenim podnicama. Krovište je bilo konstruirano od drvenih greda diferenciranih naziva i dasaka te pokriveno kupom kanalicom. Prozori na kući su bili ostakljeni. Pojedine prostorije na dvama katovima opisanog uličnog dijela kuće nisu posebno navedene i opisane. Procjenu su izradili drvodjelac (*marangon*) Domenico Bettanin i zidar Iseppo Teso.

Vidjeli smo u prethodnom opisu da se s sjeveroistočne strane kuće Cattinelli spominje posjed Zanchijevih a s jugoistočne posjed obitelji Crnica. Osim arhitektonskog izgleda pročelja kuće i ti dragocjeni podaci o neposrednim susjedima kuće Cattinelli upućuju da je u procjeni riječ o kući smještenoj u *Calle Santo Simeone* koja je na katastarskom planu Zadra iz 1825.–1827. godine označena gradskim brojem 235 (sl. 2).²³ Na tom mjestu Giuseppe Sabalich je krajem 19. stoljeća, u vrijeme izdavanja svojega vodiča, spominje kao gospodsku kuću (*palazzina*) Pinelli, poslije Karaman. Pritom G. Sabalich u svojem vodiču ne opisuje posebno kuću Pinelli ali donosi neke podatke o kući Crnica na broju 232 kao i o arhitektonski mnogo vrjednijoj kući Petrizio na broju 236 koju od 17. stoljeća nasljeđuju obitelj Cassio (Kašić) a potom i Zanchi, čiji se posjed i spominje u procjeni sa sjeverozapadne strane kuće Cattinelli. S nasljednicima iste kuće izgleda da su kasnije, kako piše Sabalich, bili srođeni Cattinellijevi i Pinellijevi. Zato nema sumnje da je u procjeni opisana upravo kuća koja je na planu grada označena brojem 235. Isti autor spominje i da je conte Benedetto Crnica testamentom iz srpnja 1819. godine ostavio kuće na gradskim brojevima 234 i 235 sinovima Antoniju Cesareu i Marku pa se iz toga podatka može ustvrditi kako je i kuća Cattinelli, u nekom trenutku, svakako poslije 1772. godine, došla u vlasništvo obitelji Crnica, nekada njihovih jugoistočnih susjeda, da bi potom kroz 19. stoljeće, kako je već ranije kazano, dospjela u vlasništvo obitelji Pinelli a zatim i Karaman.²⁴

2. Položaj kuće Cattinelli na katastarskom planu Zadra iz 1825.–1827. godine, gradski broj 235, Državni arhiv u Zadru
 Position of the Cattinelli House on the cadastre map of Zadar, 1825–1827, city number 235, State Archive in Zadar

U neko doba, vjerojatno tijekom 19. stoljeća ili početkom 20. stoljeća, kada su urbanistički razvoj i pojačana graditeljska aktivnost zbog različitih političkih, društvenih i ekonomskih razloga (rast populacije, gomilanje upravnih funkcija u središtu Kraljevine Dalmacije, veća potreba za stambenim prostorima, nov način života) doveli do obnove ili proširenja i niza drugih starijih zgrada u gradu,²⁵ kući je nadozidan treći kat čime je izgubila izvorne proporcije pročelja. Kuća Cattinelli dijelila je sredinom prošloga stoljeća nesretnu sudbinu većeg dijela stare gradske jezgre. Kuća je znatno oštećena u bombardiranju tijekom Drugog svjetskog rata i ostala zapuštena u prvim godinama poraća. U obnovi kuće koja je naposljetku uslijedila od prijeratne građevine sačuvano je samo ulično pročelje (sl. 3). Unutrašnji dijelovi prednjeg dijela zgrade suvremeno su arhitektonski oblikovani i preinačeni u nove stambene prostore na katovima i poslovne u prizemlju dok je stražnji dio do kraja srušen i taj je prostor tada bio zamišljen kao dvorište i vrt. Iako je prema istom idejnom rješenju iz 1953. godine trebalo obnoviti samo izvorna dva kata kuće a treći koji je kasnije nadograđen ukloniti, to se nije ostvarilo.²⁶

Tlocrtna dispozicija prednjeg dijela kuće, kako je elaborirana u procjeni, prostornim rasporedom odgovara tlocrtu čitave kuće i susjednih čestica kako su grafički prikazane na gradskom broju 235 u *Calle Santo Simeone* na navedenom planu grada. Kada je riječ o cjelovitoj kući Cattinelli, radi

se o izduženom sklopu koji jugozapadnim pročeljem izlazi na Ulicu sv. Šime a u unutrašnjosti se protezao dubinom čitavog stambenog bloka sve do *Calle del Paradiso* (danas Ulica Federica Grisogona). Sklop je imao nepravilni tlocrt i dva unutarnja, od središnje osi izmaknuta dvorišta, smještena u jugoistočnom dijelu. Gledajući od Ulice sv. Šime, nama stražnji dio kuće Cattinelli bio je s jugoistočne strane naslonjen na prostrani vrt čiji je vlasnik bio Cesare Crnica (*Cernizia Cesare*). Dakle, podaci iz procjene o jugoistočnim susjedima kuće Cattinelli i u tom detalju podudaraju se s podacima iz plana grada izrađenog 1825.–1827. godine kao i s povijesnim podacima koje donosi G. Sabalich.

Od tlocrtne situacije čitave kuće Cattinelli može se analizom podataka iz procjene podosta precizno izdvojiti prostor »L« oblika što ga je zauzimao procijenjeni prednji dio kuće u vlasništvu Antonija Cattinellija a koji se u nutrinu sklopa pružao nešto dalje do kraja prvog unutarnjeg dvorišta. Kroz opisana dvojna vrata i tri prozora na unutarnjem sjeveroistočnom zidu krak kuće položen u smjeru ulice mogao je komunicirati s tim prednjim dvorištem. No, izgleda da samo dvorište i nije pripadalo prednjem dijelu kuće ili tako barem nije izričito navedeno u procjeni. U svakom slučaju taj je dio kuće izgleda mogao funkcionirati i kao samostalna stambena jedinica koja je kao takva mogla biti definirana u razdvajanjima obiteljskog nasljedstva. U stražnjem unutarnjem dvorištu

3. Kuća Cattinelli, pročelje, sadašnje stanje (izrada nacрта: Branko Maroević, dipl. ing. arh.)

Cattinelli House, front façade, present-day situation (drawing by Branko Maroević, architect)

4. Kuća Cattinelli, prijedlog rekonstrukcije pročelja prema procjeni iz 1772. godine (izrada nacрта: Branko Maroević, dipl. ing. arh.)

Cattinelli House, proposal for a reconstruction of the façade according to the assessment of 1772 (drawing by Branko Maroević, architect)

ucrtana je veća cisterna za vodu. Kako su mastionice za svoj rad zahtijevale i veću količinu vode moglo bi se pretpostaviti da je u tom dijelu kuće bilo smješteno postrojenje za bojanje tkanina to jest da se upravo tu nalazila ona mastionica u vlasništvu Antonija Cattinellija koju spominje dokument iz 1752. godine.

Osim podatka o vlasništvu, stavke iz procjene donose vrijedne podatke i o izvornom izgledu prizemnog dijela dvokatnog pročelja podignutog svakako prije 1772. godine.²⁷ Izvorno pročelje zgrade koncipirano je simetrično i raščlanjeno s tri okomite prozorske osi (sl. 4). Središnja os jednostavnog pročelja dodatno je naglašena portalom u prizemlju i balkonom na drugom katu koji s tim plastičnim akcentom i u ovom skromnom volumenu funkcionira kao *piano nobile*. Portal je sastavljen od višestruko linearno profiliranih dovratnika i nadvratnika. Dovratnici nemaju integrirane uklesane baze niti su postavljeni na odvojena postolja već se u punom profilu oslanjaju direktno na prag. Nad dovratnikom je polukružni jastučasti friz a nad njim snažno istaknuti profilirani vijenac. Kameni balkon sastoji se od profilirane podnice oslonjene na dvije konzole koje s donje strane imaju formu kaneliranih voluta zaključenih motivom dijamantnog vrška. Ograda se sastoji od ugaonih stupića kvadratnog presjeka i trbušastih stupića s kvadratnom bazom nad kojima je pro-

filirani vijenac. Ugaoni stupići su na dvije vanjske vidljive plohe ukrašeni motivom reljefno istaknutih pravokutnika profiliranih rubova prekinutih umetnutom kružnicom. Ograda balkona zaključena je kamenom profiliranom gredom. Usporedbom s jednim drugim zadarskim primjerom takvi bi se balkoni mogli datirati u sredinu prve polovine 18. stoljeća. Naime, iste je tipologije i balkon na pročelju kuće, nekadašnjeg sjedišta ninskih biskupa, u ulici Pier Alessandra Paravie (nad balkonskim vratima je grb obitelji Califfi s natpisom i godinom: NOLENTIBVS A RVINA RESUREXI ANNO MDCCXX). Konzole su tek ponešto razvedenije a ugaoni stupići ovog balkona unutar kružnica imaju isklesane rozete. Jednaki balkon onome na kući Cattinelli nalazi se na pročelju kuće Fanfogna smještenoj nasuprot zgrade suda.²⁸ Prozori i balkonska vrata na kući Cattinelli oblikovani su glatkim kamenim okvirima nad kojima su profilirani vijenci nadvišeni valovitim ukrašenjima. Ta se valovita nadgrađa nad vijencima u procjeni posebno ne spominju pa nije isključeno da su mogla biti dodana i naknadno kao i plastična dekoracija pročelja u vidu profiliranih vijenaca, plitkih konzola pod potprozornikom drugog kata i okvira ispod prozora na prvom katu. U prizemnom dijelu, bočno od ulaznog portala, dvoja su naknadno otvorena vrata kroz koja se danas ulazi u poslovne prostore. Izvorno, tu su bila dva prozora nešto

manjih dimenzija od onih na katovima i zaštićena željeznim rešetkama.²⁹ Format prozora i nešto skromnije popločenje izvedeno opekam upućuju na uobičajenu gospodarsku namjenu prostorija (*meza*) u prizemlju, smještenih postrance od središnje postavljenog ulaznog hodnika. Vjerojatno nije bila riječ o dućanima koji su morali imati veće otvore i pristup s ulice pa su prostorije s takvim prozorima najčešće služile kao radionice, konobe ili skladišta, zavisno o tome čime se bavio vlasnik kuće a mogle su biti i davane u najam. Ti su prozori u stambenoj arhitekturi najčešće bili horizontalno položeni i postavljeni povišeno pa ih u takvima u 1772. godini možemo zamisliti i na rekonstruiranom pročelju kuće Cattinelli.

Povijesni podaci kojima raspolažemo ne nude nam izričit odgovor na pitanje tko je bio taj Antonio Cattinelli koji je 1772. godine u procjeni naveden kao vlasnik kuće. Na temelju ranije iznesenih podataka i sadašnje razine poznavanja biografija različitih članova ljekarničke porodice Cattinelli možemo pretpostaviti kako se u procjeni spominje Giovanni Antonio Maria Cattinelli (Jelsa, 1730.), padovanski doktor filozofije i medicine, sin ljekarnika Giovannija Battiste Francesca Cattinellija ili, što je možda vjerojatnije, njegov rođak Antonio Giuseppe Maria Cattinelli (Zadar, 1724.) sin ljekarnika Bortola Cattinellija. Vjerojatno se on spominje i u spomenutom sporu koji je nastao zbog izgradnje Bianchinijeve mastionice.

Zaključak

Bez obzira na pregradnje koje je doživjela tijekom stoljeća kuća Cattinelli zbog sačuvanih elemenata izvornog pročelja može se smatrati vrijednim spomenikom zadarske barokne stambene arhitekture. U uvodnom dijelu, na temelju arhivskih izvora, utvrđeno je kako je kuća 1772. godine, u vrijeme izrade graditeljske procjene pripadala zadarskoj obitelji Cattinelli čiji su pojedini članovi bili poznati gradski

ljekarnici. Stražnji dio nekadašnjeg sklopa s pripadajućim dvorištem moguće da je bio korišten u gospodarske svrhe ako se u njemu u nekom vremenu doista nalazila mastionica. Oblikovanje otvora na pročelju koje gleda na Ulicu don Ive Prodana upućuje na vertikalnu podjelu prednjeg dijela kuće Cattinelli na stambeni dio na dvama katovima i prostorije u prizemlju, namijenjene gospodarskoj djelatnosti, smještene bočno s obje strane od ulaznog hodnika. Na simetrično koncipiranom pročelju projicira se izvorna najvjerojatnija trodijelna prostorna struktura unutrašnjosti kuće, kako je sa sigurnošću definirana barem u prizemlju, s naglašenom centralnom osi u kojoj se nalaze portal i balkon na drugom katu. Takva bi organizacija unutarnjeg prostora i oblikovanje vanjštine pokazivala usku povezanost zadarskog lokalnog graditeljstva s venecijanskom tradicijom stambene arhitekture srednjeg društvenog sloja i bogatijeg građanstva koja u sebi spaja stambenu i poslovnu namjenu a izvedena je iz mnogo raskošnije plemićke palače tipa *fontego*.³⁰ Glavne su osobine te arhitekture koju osim u samoj Veneciji nalazimo i u naseljima diljem lagune: trodijelna podjela pročelja, težnja za simetričnošću, naglašavanje središnje osi balkonima i portalom, visina od dva ili tri kata, te razmještaj prostorija na one poslovnih namjena položene uz *andronu* u prizemlju i one namijenjene stanovanju na katovima s reprezentativnijim stambenim prostorijama grupiranim oko *portega* uobičajeno smještenog na prvom katu koji osim salona kod manje reprezentativnih kuća ponekad može imati ulogu središnjeg koridora preko kojega se povezuju okolne prostorije.³¹ Većinu tih osobina u ovdje donesenom tumačenju arhivskih izvora i sačuvanih elemenata izvorne građevine pokazuje i izdvojeni, ulični dio kuće Cattinelli u Zadru pa se tipologija venecijanske stambene arhitekture proizašle iz palače tipa *fontego* i na ovom primjeru potvrđuje kao često korišten obrazac koji je prethodno već uočen u projektiranju kuća višeg gradskoj sloja i plemstva u gradovima venecijanske Istre i Dalmacije kroz 17. i 18. stoljeće.³²

Prilog

Državni arhiv u Zadru, 20–Općina/Komuna Zadar. Knez Zadra, 67. Michele Minotto (1770.–1772.), Sv. I, fol. 8–9.

Addi Primo Settembre 1772 Zara

Ad istanze del signor Antonio Danielli usorio nomine si siamo trasferiti noi infrascritti alla casa del signor Antonio Catinelli situata in contrà di San Simeone ed iui abbiamo stimato la porzione della casa stessa indiuiduata nell' intromissione 11 agosto 1772 come segue.

Segue (drugom rukom)

Muro da garbin confina con strada pubblica compreso la sua fundamenta è dibatudo le sue uodeze passi numero 38:²/₄ à lire 30: il passo ual. – 1155:

Porta del entrata erte di pietra con cornice ual. – 300:
Erte di pietra delli due (meza – prekriženo) balconi delli meza nel suddetto muro piedi numero 28: à lire 2: il piede – 56:
Feriare numero 2 nelli detti balconi di fero lauorate à disegno – 180:
Podiolo uno di pietra nel suddetto muro con colonete tonde è cornice, erte della porta di detto podiolo considerato – 384:
Erte di pietra di numero 5: balconi nel detto muro piedi numero 90: à lire 2: il piede – 180:
Scuri delli balconi di tutta la fazada con sua feramenta numero 6 – 90:

Scuri della porta del entrata con sua feramenta (e batidor – prekriženo) –	160:	Muro da sirocho proindiuiso con detta casa Catinelli compreso sua fundamenta dibatudo la metà resta passi numero 3: dibatudo le sue uodezze à lire 26: il passo –	78:
Muro da bora confina con il resto del suddetto stabile Cattinelli compreso la sua fundamenta è dibatudo le sue uodezze passi numero 38: è $\frac{2}{4}$ à lire 30: il passo –	1155:	Erte di pietra di una porta in detto camerino (passi numero – prekriženo) sotto la scala piedi numero 18: à lire 2: il piede –	36:
Pietre delli due pilastri che formano il porton nel suddetto muro il fazada lentrata considerate –	60:	Scuri della suddetta porta con sua feramenta –	16:
Erte di pietra nel detto muro che formano numero 3: balconi è due porte piedi numero 104: à lire 2: il piede –	208:	Summa –	2292:
Cornice numero 4 di pietra sopra li detti balconi è porte à lire 15 l una –	60:	Incartadura delli detti muri in camerino passi numero 12: à lire 3: il passo –	36:
Scuri di due balconi con sua feramenta –	30:	Saliso di quadri di detto camerino passi numero 5: à lire 10: il passo –	50:
Scuri di due porte con sua feramenta –	80:	Soleri numero 2: considerato traui, tauole, chioderia in tutto tutti due ual. –	1194:
Una ferata di fero quadrata in un balcon del meza nel detto muro considerata –	40:	Incartadure di tutti li muri della suddetta casa interni ed esterni ual. –	639:
Uno teler di legno con sue fasse nel detto muro (che forma porta – prekriženo) –	8:	Coperto di legno cioue cadene, biscantieri, fili, colomba, tauole, chioderia tutto quello si attroua di legname è feramenta in detto coperto compreso anco le tauole sopra le cadene –	1000:
Summa –	4146:	Grondali di pietra nel sporto del coperto piedi numero 14: à lire 3: il piede –	42:
Muro da maistro proindiuiso con il signor Zanchi compreso sua fundamenta dibatudo la metta per eser proindiuiso passi numero 19 à lire 26 il passo –	486:	Copi numero 4000: à lire 100: il mier –	400:
Muro da sirocho proindiuiso con le ragioni Cernizza compreso la sua fundamenta dibatudo la mettà per esser proindiuiso resta passi numero 19: à lire 26: il passo ual. –	486:	Tutte le uetriate che si ritroua nelli suddetti balconi considerate –	357:
Muri che diuide li 4: meza è lingreso tutti due compreso sua fundamenta dibatudo le sue uodezze passi numero 14 à lire 18: il passo ual. –	252:	Fondo di detta casa compreso anco quello del camerin passi	
Erte di pietra della 4: porte delli meza neli stesi muri piedi numero 80: à lire 2: il piede –	160:	numero 39: $\frac{2}{4}$ à lire 50: il passo –	1975:
Cornice di pietra sopra le suddette porte à lire 12: l una –	48:	Summa –	5693:
Scuri di dette 4: porte con sua feramenta –	160:	Si riporta l'adietro summe	
Muri interni che diuide li meza numero 2: passi numero 7: dibatudo le sue uodece à lire 18: il passo ual. –	112:	Prima summa –	4146:
Uno teler di trauo con sue fasse che forma porta da un meza à l' altro con un scalin di pietra –	17:	Seconda summa –	2292:
Saliso del entrata di quadri di pietra –	150:	Terza summa –	5693:
Saliso delli meza di cotto passi numero 13: –	150:	Intiera summa –	12131:
Nel camerino appreso la scalla che comunica col li due meza à maistro Muro da maistro proindiuiso confina col signore Zanchi compreso la sua fundamenta dibatudo la mettà passi numero $3\frac{3}{4}$ à lire 28: il passo –	105:	Io proto Domenico Bettanin marangon hò stimato quanto soprà et affermo con mio giuramento etc.	
Muro da bora proindiuiso con la continuatione della casa Catinelli compreso sua fundamenta dibatudo la mettà passi numero 2: à lire 18: il passo –	36:	Et affermo anche per nome di proto Iseppo Tezo de mureri per non saper lui scriuere ma fece la croce +	
		(drugom rukom) Addi 2. settembre 1772. Zara. Presentato in questo ufficio pretorio ciuile delli suddetti protto Domenico Bettanin marangon e protto Iseppo Teso murer, li quali l' uno dopo l'altro giurarono tacta Imagine Crocefissi auer stimato per coscienza et ita.	

Bilješke

- 1
TERZO SCIORTINO, *Arte farmaceutica e farmacisti a Zara (secoli XVI–XVIII). Contributo per una storia della farmacia*, Università degli Studi di Trieste, Facoltà di farmacia, Istituto di tecnica farmaceutica, N. 4, Trieste, 1972., 10, 14, 17, 27, 30; NEVENKA BEZIĆ-BOŽANIĆ, *Stanovništvo Jelse. Zapisi o zavičaju*, sv. 6, Jelsa, 1982., 36, 73; MICHELE PIETRO GHEZZO, I Dalmati all'Università di Padova dagli atti dei gradi accademici 1601–1800, u: *Atti e memorie della Società dalmata di storia patria* [Venezia], 21 (1992.), 111, 171; MARIA ZERIAL DETONI, *Arte farmaceutica a Zara (sec. XIV–XIX). Ljekarništvo u Zadru (XIV–XIX. st.)*, Università degli Studi di Trieste, Facoltà di farmacia, Comunità degli Italiani di Zara, Zajednica Talijana Zadar, Zadar, 2005., 9–11, 14, 30, 32, 67, 70, 88, 90; JOŠKO KOVAČIĆ, Rod Machiedo sa Hvara, u: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, 12 (2014.), 226.
- 2
Arhiv Zadarske nadbiskupije (dalje: AZDN)–43, Zbirka matičnih knjiga i parica matičnih knjiga Zadarske nadbiskupije, Zadar–Sv. Stošija (dalje: Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija), Knjiga vjenčanih, Matrimonium VII, (1706.–1739.), fol. 7v.
- 3
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga krštenih, Baptizatorum XV, (1707.–1727.), fol. 13v. Kao dječakovi roditelji zabilježeni su Antonio Cattinelli *spicier* i Cattarina Siviglia.
- 4
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga vjenčanih, Matrimonium VI, (1656.–1706.), fol. 298v.
- 5
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga vjenčanih, Matrimonium VII, (1706.–1739.), fol. 43v.
- 6
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga krštenih, Baptizatorum XV, (1707.–1727.), fol. 139v.
- 7
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga krštenih, Baptizatorum XV, (1707.–1727.), fol. 212v. Kao djetetov kum naveden je »dottor Proscodimo Bellodi medico« koji se javlja i kao svjedok na vjenčanju Antonija Cattinellija.
- 8
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga krštenih, Baptizatorum XV, (1707.–1727.), fol. 248.
- 9
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga vjenčanih, Matrimonium VI, (1656.–1706.), fol. 302.
- 10
AZDN–43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar–Sv. Stošija, Knjiga umrlih, Obituum VIII, (1716.–1730.), fol. 143.
- 11
Državni arhiv u Zadru, 20–Općina/Komuna Zadar. Knez Zadra (dalje: DAZD–20, Knez Zadra), 39. Antonio Marini (1730.–1732.), Sv. I/57, fol. 278, 283.
- 12
Znanstvena knjižnica u Zadru (dalje: ZKZD), Rukopisi, ms. 26232, *Libro sesto delle parti, e negotij della spettabile Uniuersità de cittadini, e popolo della città di Zara*, (dalje: Rukopisi, ms. 26232, *Libro ...*), fol. 17v, 22v–23: *Illustrissimi et eccellentissimi signori rettori. Spettabile Uniuersità. Sono anni quaranta trè nè quali io Bortolo Catinelli e Giovanni Battista Cattinelli mio nepote nato qui ambi aromatarari in questa città stabilii il mio domicilio, doue habbiamo destinato anco qui terminare li nostri giorni, e uiuiamo con quelle onoreuolezze e conditione ben nota à tutti della città, ueniamo per ciò humiliamente à suplicare le eccelenze uostre, e questa honoranda spettabile Uniuersità per che si degnino di descriuerne per cittadini con gli altri offerendosi di spargere il sangue e le sostanze con le signorie loro in seruijio del nostro adorato principe, e dell' honore che si degnauano di impartirli con la beneditione del cielo ne restaremo con eterne obligationi tanto nell' uariate quanto nel particolare. Grazie.*
- La qual suplica letta, e ballotata ebbe uoti de si trenta, de nõ uinti uno, fori uno; numero 30 / de nõ 21, f: 1, non fù presa ne accettata.*
- (In margine) *Bortolo Catinelli – Giovanni Battista suo nepote. Non fù accettata.*
- 13
Ciuile professione kako u molbi svoje ljekarničko zanimanje definira Giovanni Battista Cattinelli može se slobodno prevesti kao građansko ili gospodsko zanimanje a odnosi se na ona intelektualna zanimanja ili pojedine više cijenjene obrtničke profesije koje su u svom poslovanju baratale i znatnijom svotom novaca što im je omogućavalo ulaganje u druge poslove kao što su primjerice bili bilježnici, ljekarnici, liječnici ili zlatari.
- 14
ZKZD, Rukopisi, ms. 26232, *Libro ...*, fol. 23v, 27: *Illustrissimi Signori rettori. Spettabili signori procuratori. Honoranda Uniuersità. Herede io Giovanni Battista Cattinelli seruo umillissimo di Vostre Signorie Illustrissime d' una ciuile professione, egualmente, che d' un' antica permanenza, et abitazione in questa città, mi presento nell' attuale propizia congiuntura à questa riguardeuole Uniuersità per implorare dal concorso generoso de suoi uoti l' onore specioso della cittadinanza. Ornato colla mia discedenza dà questo freggio distinto sarò nel douere di corrisponderui per tutta la mia uita colle più ossequioze rimostranze di gratitudine uerso questa rispettata Uniuersità nè lasciero occasione di contraseguarla coll' intiero sacrificio di mè stesso in tutto ciò che confluir possa a suo seruijio et honore. Grazie.*
- Qual supplica letta e ballotata ebbe uoti fauoreuoli uenti sette, contra uenti uno, onde ne fù presa ne accettata.*
- (In margine) *Giovanni Battista Cattinelli. Non accettata.*
- 15
Vijeće zadarskih građana, utemeljeno 1596. godine odlukom mletačkih vlasti, bilo je nasljedno i staleški zatvoreno tijelo zadarskog građanstva sa svojim pravima i povlasticama zajamčenima od mletačke državne vlasti. Članovi Vijeća građana okupljali su se na svojim skupštinama i u skladu s ceremonijalom birali svoje službenike i dužnosnike te glasanjem odlučivali o prijemu novih članova na temelju njihovog podneska u kojem su ovi navodili svoja postignuća i druge razloge na temelju kojih su smatrali da bi trebali biti primljeni u Vijeće. Zadarsko je građanstvo bila nasljedna kategorija te su se u knjigu građana automatski uvodili i svi zakoniti muški potomci prvoupisanih ili novoprimljenih članova. Za razliku od plemićkog vijeća, ovo je staleško tijelo zadarskih građana relativno često upisivalo nove i zaslužne pojedince i tako obnavljalo broj svojih članova sve do prestanka svojega postojanja 1806. godine odlukom tadašnje francuske vlasti. Opširnije o Vijeću zadarskih građana vidjeti: JOSIP CELIĆ, Zadarsko plemstvo i građanstvo početkom francuske uprave u Dalmaciji, u:

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 56 (2014.), 181–210, 181–183.

16

DAZD–20, Knez Zadra, 49. Pietro Soranzo (1752.–1754.), Sv. I, fol. 110; ŠIME PERIČIĆ, U vrtlogu ratova XVII stoljeća, u: TOMISLAV RAUKAR – IVO PETRICIOLI – FRANJO ŠVELEC – ŠIME PERIČIĆ, *Prošlost Zadra – knjiga III: Zadar pod mletačkom upravom 1409.–1797.*, (ur.) Dinko Foretić, Ivo Petricioli, Zadar, 1987., 409; ISTI, Gospodarske prilike u XVIII stoljeću, u: nav. djelo, 491–492; ISTI, *Razvitak gospodarstva Zadra i okolice u prošlosti*, Zagreb – Zadar, 1999., 100.

17

DAZD–20, Knez Zadra, 61. Alberto Donado (1758.–1760.), Sv. I/77, fol. 262–267v.

18

DAZD–20, Knez Zadra, 35. Andrea Pasqualigo (1719.–1721.), Sv. I/52, fol. 96.

19

DAZD–20, Knez Zadra, 67. Michele Minotto (1770.–1772.), Sv. III, fol. 312; DAZD–20, Knez Zadra, 35. Andrea Pasqualigo (1719.–1721.), Sv. I/52, fol. 389.

20

Titulu *signor* uz ime trebalo bi tumačiti na način da je taj Antonio Cattinelli bio pripadnik više gradske klase, to jest da je pripadao bogatijem i cjenjenijem sloju građana koji su se bavili probranim i elitnijim zanimanjima, a nije bio ni plemić ni običan pučanin. U dokumentima se ovo prezime spominje u više inačica a najčešće kao »Cattinelli« pa taj oblik i koristim u ovom radu.

21

DAZD–20, Knez Zadra, 67. Michele Minotto (1770.–1772.), Sv. I, fol. 8–9.

22

Mezà može značiti mezanin ili sniženi kat ali u terminu *mezà terèn* odnosi se i na prostoriju u razini prizemlja, u blizini vrata, o čemu je očito riječ i u kontekstu kuće Cattinelli. Usp. GIUSEPPE BOERIO, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia, 1856. [ristampa Firenze, 1998.], 415; ENNIO CONCINA, *Pietre, parole, storia. Glossario della costruzione nelle fonti veneziane (secoli XV–XVIII)*, Venezia, 1988., 98.

23

DAZD, 382–Uprava za katastarsku izmjeru, 1823.–1839., br. 577, Zadar–Grad, 1825.–1827.

24

GIUSEPPE SABALICH, *Guida archeologica di Zara*, Zara, 1897., 374, 378–383.

25

MARIJA STAGLIČIĆ, *Graditeljstvo u Zadru 1868.–1918.*, Zagreb, 1988., 6; MARIJA STAGLIČIĆ, *Klasicizam u Zadru*, Zagreb, 1996., 37–40. Trend rasta gradskih kuća u visinu povišenjem postojećih završnih katova ili nadogradnjom novih evidentiran je i početkom 19. stoljeća. Primjerice kuća Dragičević, tada već u vlasništvu Vladimira Pappafave, povišena je 1908. godine pri čemu su manji prozori nižeg završnog kata (*granaro*) visinom ujednačeni s ostalim prozorima na pročelju pri čemu su narušene izvorne proporcije ali je poštivan raspored otvora i osnovna struktura

zatečenog trokatnog pročelja. Usp. MARIJA STAGLIČIĆ (nav. djelo 1988.), 6, 10; MARIJA STAGLIČIĆ, *Graditeljstvo Zadra od klasicizma do secesije*, Zagreb, 2013., 59; BOJAN GOJA, Kuća Dragičević: prilog poznavanju stambenih kuća u Zadru u 18. stoljeću, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 42 (2018.), 53–70.

26

Arhiv Konzervatorskog odjela u Zadru, LXXXXI/3. Idejni projekt za adaptaciju objekta broj 53/2 Zadar; LXXXXI/3. Uruđbeni nacrt za adaptaciju objekta broj 53/2; Zadar; ANTONIJA MLIKOTA, *Obnova i izgradnja povijesne jezgre Zadra nakon razaranja u Drugom svjetskom ratu*, doktorski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2013., 95–96, 394.

27

Ovakvi arhivski izvori iako pružaju korisne informacije o vlasništvu, tipologiji, materijalima, te rasporedu i vrsti prostorija i otvora ipak ne mogu biti pouzdani orijentir u preciznijem određivanju vremena nastanka neke zgrade ali mogu biti korisni kod utvrđivanja gornje vremenske granice njihove izgradnje. Čvršća uporišta za pobliže datiranje ne pružaju niti stilske osobine skromne arhitektonske dekoracije koja ne pokazuje neki osobiti razvoj kroz vrijeme a problem je i mali broj sačuvanih i još uvijek sigurno datiranih primjera na temelju kojih bi se mogle vršiti usporedne analize. Usp. IVO PETRICIOLI, Vrijeme baroka, u: TOMISLAV RAUKAR – IVO PETRICIOLI – FRANJO ŠVELEC – ŠIME PERIČIĆ, *Prošlost Zadra – knjiga III: Zadar pod mletačkom upravom 1409.–1797.*, (ur.) Dinko Foretić, Ivo Petricioli, Zadar, 1987., 543.

28

Prema G. Sabalichu kuća s grbom Califfi u ulici Pier Alessandra Paravie nekada je pripada obitelji Mirković, potom Gianxich. GIUSEPPE SABALICH (bilj. 24), 95–96.

29

Dimenzije zidova i otvora u procjeni izražene su u venecijanskim stopama za površinu (*passo quadro* = 3,02238 m²) i duljinu (venecijanska stopa = 0,3477 m). Za mjere usp. ENNIO CONCINA (bilj. 22), 109, 110. Na razlike u dimenzijama prozora u prizemlju od onih na katovima upućuju i podaci o duljini kamenih pragova (*erte*) potrebnih za izradu jednog prozorskog okvira. Za dva prozora u prizemlju navedena je ukupna duljina od 28 stopa što znači po 14 stopa za jedan okvir. Za pet prozora na katovima potrebno je ukupno 90 stopa ili 18 stopa za jedan okvir. Uzimajući u obzir duljinu venecijanske stope od 0,3477 metara ispada da je za jedan prozorski okvir u prizemlju bilo potrebno ugraditi ukupno 4,8678 metara kamenih pragova a za jedan prozorski okvir na pojedinom katu 6,2586 metara.

30

RICHARD J. GOY, *Venetian vernacular architecture, traditional housing in the Venetian lagoon*, Cambridge, 1989., 123–149.

31

RICHARD J. GOY (bilj. 30), 146–157, 177–178; GIORGIO GIANIGHIAN – PAOLA PAVANINI, *Dietro i palazzi: tre secoli di architettura minore a Venezia 1492–1803*, Arsenale Editrice, Venezia, 1984., 160–162.

32

VIKI JAKAŠA, Barokna stambena arhitektura u Splitu, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 26 (2002.), 65; KATARINA HORVAT-LEVAJ, *Barokna arhitektura*, Zagreb, 2015., 463–465, 661–662; BOJAN GOJA (bilj. 25), 53–70.

Summary

Bojan Goja

The Cattinelli House in 1772: A Contribution to Our Knowledge of Housing Architecture in 18th-Century Zadar

In Don Ivo Prodan Street in Zadar, next to the church of St Simeon, there is a simple four-storeyed building with a symmetrical plastered façade, in which only the portal on the ground level and a stone balcony with a fence made of small pillars on the second floor stand out as accents. During the 19th and 20th centuries, the building underwent significant changes, as the third floor was added and the ground-floor windows were transformed into doors. The house was extensively damaged in bombing during World War II, and after the reconstruction, only the street front remained of the original building. This paper focuses on the building's appearance in the middle of the second half of the 18th century, when Antonio Cattinelli, originally from a Zadar's family of pharmacists, is recorded as its owner. The Cattinelli House was then part of a larger building block that extended for the entire depth of the street block and included two inner courtyards. The State Archive in Zadar preserves the architectural assessment of a separate part of the house, with a façade overlooking St Simeon's Street (present-day Don Ivo Prodan Street), made in September 1772.

Based on this assessment, the original appearance of the three-storey façade has been reconstructed, with two windows on the ground floor flanking the entrance portal, of slightly smaller dimensions from those on the upper floors, protected by iron bars. The window format indicates the usual commercial use of the ground floor premises. These were probably not used as shops, which normally had to have access from the street; rooms with such openings were mostly used as workshops, taverns, or warehouses. In housing architecture, such windows were mostly horizontally laid and set somewhat higher than the rest. The design of

the openings in the façade indicates a vertical division of the front area of the Cattinelli House into the residential part on the first and second floors, and rooms intended for commercial activity, located on either side of the entrance hall on the ground level. The symmetrically arranged façade mirrors the original tripartite spatial structure of the interior, with an accentuated central axis along which the entrance portal and the second-floor balcony were set. Such organization of interior and exterior shows close connections between Zadar's local architecture and the Venetian tradition of housing architecture owned by wealthy citizens, which combines residential and commercial purposes and is derived from the far more luxurious noble palace of the *fontego* type. The main features of this architecture, which, besides Venice itself, is found in towns all over the lagoon, are a tripartite façade division, preference for symmetry, emphasis on the central axis by means of balconies and a portal, a height of two or three upper floors, and the division of rooms into commercial ones, laid along the *androna* on the ground level, and those intended for housing on the upper floors, grouped around a *portego*, usually located on the first floor. Most of these features are discernible in the isolated, street-oriented part of the Cattinelli House in Zadar, so the typology of Venetian housing architecture derived from the *fontego* palace type is confirmed in this example as a commonly used model, previously observed in the design of upper-class and noble houses in the cities and towns of Venetian Istria and Dalmatia throughout the 17th and 18th centuries.

Keywords: Zadar, Cattinelli family, Cattinelli House, housing architecture, 18th century

Izvori ilustracija i autori fotografija / Sources of illustrations and photo Credits

Višnja Bralić

The Cult of Saint Euphemia, the Patron Saint of Rovinj, and the Venetian Politics of Co-creating Local Identities in Istrian Communities in the 15th Century / *Kult sv. Eufemije, zaštitnice Rovinja i venecijanska politika sukreiranja lokalnih identiteta u istarskim zajednicama 15. stoljeća*

1: © Museo Correr, Venezia (Giuseppe Rosaccio, *Viaggio da Venezia a Costantinopoli, per mare e per Terra, & insieme quello di Terra Santa*, Venetia: Giacomo Franco, 1598, fol. 7v)

2–10: Ljubo Gamulin

Anna Boreczky

Historiography and Propaganda in the Royal Court of King Matthias: Hungarian Book Culture at the End of the Middle Ages and Beyond / *Historiografija i propaganda na dvoru kralja Matije Korvina. Mađarska kultura knjige krajem srednjega vijeka i dalje*

1–11, 14, 16–18: © National Széchényi Library, Budapest (Országos Széchényi Könyvtár)

12, 13: © Heidelberg University Library (Universitätsbibliothek Heidelberg)

15: From Wikimedia Commons, the free media repository

Ivan Gerát

Saint George Between Media and Functions / *Sv. Juraj između medija i funkcija*

1: Image courtesy National Gallery of Art, Washington DC

2: <https://www.metmuseum.org/art/collection/>, Public Domain

3: <https://www.metmuseum.org/art/collection/>, Public Domain

4, 5: Ivan Gerát

6: Archive of the Institute of Art History of the Slovak Academy of Sciences

Ivan Ferenčak

The Illustrations in the Glagolitic Books Printed by Bishop Šimun Kožičić Benja in Rijeka (1530–1531) / *Ilustracije u glagoljskim knjigama biskupa Šimuna Kožičića Benje tiskanim u Rijeci (1530.–1531.)*

1: Tamara Runjak, *Rijetkosti u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: katalog inkunabula i knjiga 16. stoljeća*, Zagreb, 2011.

2, 7–10: Zagreb, Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, R-600, snimio Ivan Ferenčak 2019.

3: Ivan Ferenčak, 2019.

4: Biblioteca nazionale Marciana, Venezia, BM – Rari Ven. 579 (su concessione del Ministero per i Beni e le Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana. Divieto di riproduzione).

5: Biblioteca nazionale centrale di Firenze, Firenze, MAGL.2.1.109 (su concessione del Ministero dei beni e delle attività culturali. Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze. Divieto di riproduzione)

6: Bibliothèque nationale de France, Paris, département Musique, RES-1527.

11: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, RIIA-8°-8.

12: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, RIIA-16°-5.

Milan Pelc

Panegyric Emblem Books, Jesuits and the Habsburg Emperors: Some Examples Related to 17th-Century Croatia / *Panegirički amblemi i habsburški carevi – primjeri iz 17. stoljeća povezani s hrvatskom kulturnom sredinom*

1: © Hrvatski povijesni muzej, Zagreb / Croatian History Museum

2: © University Library, Budapest / Egyetemi Könyvtár, Kézirattár

3–20: © Austrian National Library, Vienna / Österreichische Nationalbibliothek

Polona Vidmar

Cæsari in mis omni hora fidelis servivi: The Portraits of Sigismund Herberstein and Walter Leslie in Diplomatic Robes / *Cæsari in mis omni hora fidelis servivi: Portreti Žigmunda Herbersteina i Waltera Leslieja u diplomatskim odorama*

1–2, 4, 6: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj / Ivan Potrč Library Ptuj

3: *Hollstein's German Engravings, Etchings and Woodcuts 1400–1700*, vol. XIII A, 1984

5, 10, 13: Google Books

7–9, 11–12: Polona Vidmar

Nóra G. Etényi

Broadsheets with Engravings in a Manuscript Chronicle from Ulm: Visual Representations of the Hungarian Kingdom on German Political Leaflets during the War of Reconquest (1683–1699) / *Grafički plakati u rukopisnoj kronici iz Ulma: Vizualna reprezentacija Ugarskog Kraljevstva na njemačkim političkim letcima tijekom Velikog turskog rata (1683.–1699.)*

1, 4: © Austrian National Library Portrait Collection, Vienna / Österreichische Nationalbibliothek Porträtsammlung

2, 3, 6: © Hungarian National Museum, Budapest / Magyar Nemzeti Múzeum

5, 7: © National Széchényi Library, Budapest, Apponyi Sammlung / Országos Széchényi Könyvtár, Apponyi Metszet

Werner Telesko

Graphic prints of the Josephine period (1765/1790) and the propaganda of 'Religious Tolerance' / *Grafički listovi Jozefinskog razdoblja (1765./1790.) i propaganda "Vjerske tolerancije"*

1: © Austrian National Library, Vienna

2: © Austrian National Library, Vienna

3: © Vienna Museum

- 4: © Vienna Museum
5: © Vienna Museum
6: © Vienna Museum

Martina Frank

Representing the Republic in Seventeenth-Century Venice / *Predstavljanje Republike u Veneciji 17. stoljeća*

- 1, 3, 4, 5, 12: © Austrian National Library, Vienna / Österreichische Nationalbibliothek
2, 15: Martina Frank
6: © University Library of Padua / Biblioteca universitaria di Padova
7: © McNay Art Museum
8: Cat Bauer (<https://venetiancat.blogspot.com/2016/11/thanksgiving-in-venice-celebrates-black.html>)
9, 10: <https://www.lamoneta.it/topic/157941-medaglia-nicol%C3%B2-contarini/>
11: © José Luiz Bernardes Ribeiro / CC BY-SA 4.0
13: Internet culturale
14: © Marciana National Library / Biblioteca Nazionale Marciana, Venezia
16: © Museo Civico del Castello di San Giusto, Trieste

Bálint Ugyr – Maja Žvorc

The Čakovec Stone Bust Collection: New Identifications, Possible Dating and the Identity of its Commissioner / *Zbirka kamenih bisti u Čakovcu: Nove identifikacije, moguće datacije i naručitelj*

- 1, 4, 6, 8, 10: Jovan Kliska
2: © Austrian National Library (Österreichische Nationalbibliothek), Vienna
13, 15: © Museum of Međimurje (Muzej Međimurja), Čakovec
3, 5, 7, 9, 11, 14, 16: *Corpus Juris Hungarici*, Tyrnaviae, 1751.
12: © National Széchényi Library (Országos Széchényi Könyvtár), Budapest
17, 18: © National Archives of Hungary (Magyar Nemzeti Levéltár), Budapest
19: Bálint Ugyr

Damir Tulić

Glory Crowned in Marble: Self-promotion of Individuals and Families in Seventeenth- and Eighteenth-Century Monuments in Istria and Dalmatia / *Slava okrunjena mramorom: Samopromocija osoba i obitelji na spomenicima 17. i 18. stoljeća u Istri i Dalmaciji*

- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17: Damir Tulić
14: Samo Štefanac

Jasminka Najcer Sabljak

Portraits of Habsburg Rulers in the Aristocratic Collections of Eastern Croatia / *Portreti vladara obitelji Habsburg u plemićkim zbirkama istočne Hrvatske*

- 1, 2: © Galerija Matice srpske, Novi Sad
3: Francisca Clary-Aldringen
4: Davor Šarić

Danko Zelić

Projekt Fausta Vrančića za opsadu Ostendea iz 1603. godine / *Faust Vrančić's Design for the Siege of Ostend from the Year 1603*

- 1: Matthias Dögen, *Architectura militaris moderna* (...), Amstelodami, 1647., 354–355.

2–4: © Rijksarchief in België / Archives de l'État en Belgique, Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume, Fond Duitse Staatssecretarie / Secrétairerie d'État Allemande, 413, p. 309

5: Pompeo Giustiniano, *Delle guerre di Fiandra libri 6. Di Pompeo Giustiniano del Consiglio di guerra di S. M. C. (...) Posti in luce da Giuseppe Gamurini (...) con le figure delle cose più notabili*, In Anversa, 1609., 84–85

Radoslav Tomić

Generalni providur Leonardo Foscolo i umjetnost u Dalmaciji / *Provveditore generale Leonardo Foscolo and Art in Dalmatia*

- 1–30: Fotografije iz arhive autora
4: Presnimak iz: Alfons Pavich pl. Pfauenthal, *Prinosi povijesti Poljica*, Sarajevo, 1903., 79.

Petar Puhmajer

Dvorac Cernik – kontinuitet i mijene predturskog nasljeđa u barokno doba / *The Cernik Castle – Continuity and Change in the Pre-Ottoman Heritage during the Baroque Era*

- 1, 2, 9: Paolo Mofardin, Fototeka IPU
3 a, b; 6 a, b, c, d: arhitektonski snimak Sanja Štok i Barbara Kulmer, grafička obrada Marin Čalušić
4, 7, 10, 11: Petar Puhmajer
5: © Generallandesarchiv, Karlsruhe

Bojan Goja

Kuća Cattinelli 1772. godine: prilog poznavanju stambene arhitekture u Zadru u 18. stoljeću / *The Cattinelli House in 1772: A Contribution to Our Knowledge of Housing Architecture in 18th-Century Zadar*

- 1, 2: Bojan Goja
3, 4: Branko Maroević, dipl. ing. arh., izrada nacrtu

Iva Pasini Tržec

Slike starih majstora iz zbirke Ervina i Branke Weiss u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu / *Paintings of Old Masters from the Collection of Ervin and Branka Weiss in the Strossmayer Gallery in Zagreb*

- 1, 3, 6: Arhiv Strossmayerove galerije HAZU, dokumentacija Weiss
2: MAK – Museum of Applied Arts (Museum für angewandte Kunst), Vienna
4: RKD – Netherlands Institute for Art History (Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie), Den Haag
5: Palais Liechtenstein, Vienna
6: © Strossmayerova galerija starih majstora HAZU
7: BDA – Bundesdenkmalamt Archiv (Federal Monuments Authority Austria Archive), Vienna

Irena Kraševac

Prva tri djela u fundusu Moderne galerije Društva umjetnosti / *The First Three Artworks in the Holdings of the Modern Gallery of the Art Society in Zagreb*

- 1, 4: Goran Vranić, Moderna galerija, Zagreb
2: Paolo Mofardin, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb
3: digitalna presnimka iz kataloga izložbe: *Ivan Meštrović. Skulpturen*, Nationalgalerie, Staatliche Museen Preußischer Kulturbesitz, Berlin, 1987. (Nenad Gattin?)
5: Arhiv Galerije grada Praga / Archive of Prague City Gallery